

ואם אסורין לעתיד לבא — אסורין לאותו שבת!

אלא שמא תאמר שהמדובר במשנתנו הוא בכגון שנפרצה ביתר מעשר אמות. (58)

כלומר: כשם שאסורין לעתיד לבא כך אסורין היום. (57)

הא נמי תיקשי, דאי הכי, אפילו נפרצה מרוח אחת בלבד נמי תיאסר החצר.

אמר מתרץ רב: לעולם, שנפרצה בה פירצה ברוחב עד עשר אמות.

גמרא:

שנינו במשנה: חצר שנפרצה לרשות הרבים משתי רוחותיה:

והכא מיירי, כגון שלא נפרצה משתי רוחות טז-ב
זו כנגד זו, אלא שנפרצה פירצה אחת משתי רוחות הסמוכות זו לזו, בקרן זוית.

ותמהינן: משמע, שמחמת שנפרצה משתי רוחותיה היא ראויה להיאסר.

ולכן, אף שאינה רחבה הפירצה עשר אמות לאו "פתח" היא, כיון דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי. [ולקמן מפרש שמואל למתניתין, בגוונא אחריןא].

הא נפרצה רק מרוח אחת מותרת היא, ואף לעתיד לבא.

במאי עסקינן?

שנינו במשנה: וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו מותרים באותו שבת, ואסורים לעתיד לבא:

אילימא שנפרצה בה פירצה ברוחב עד עשר אמות — מאי שנא נפרצה מרוח אחת שאינה נאסרת, משום דאמר [כמו: דאמרינן] "פיתחא" הוא, וכמי שלא נפרצה דמי.

קא סלקא דעתין, שמדובר שנפרץ הבית בפירצה יותר מעשר. (59)

והרי גם אם היא נפרצה משתי רוחות עד עשר אמות בכל צד, זו כנגד זו, נמי נימא "פיתחא" הוא, ותישרי, שאין החצר נאסרת כשיש לה שני פתחים!

ולפיכך תמהינן: מאי שנא נפרץ הבית מרוח אחת שאין נאסר הבית [אפילו לעתיד לבא], משום דאמרינן: פי תקרה — של הבית —

58. "הדבר ידוע בכבוי ובחצר הנפרצים למקום האסור להם, שאם נפרצו ביתר מעשר, אינו פתח, הואיל ולא עשו לה משקוף [כלומר: צורת הפתח] אלא פרצה. ואין לחי וקורה ולא לחיים, או פס ארבעה, ולא עומד מרובה על הפרוץ מכשירה, אלא שימעט את הפרצה מעשר" [מאירי].

59. ראה ריטב"א ד"ה מאי שנא, ורש"י ד"ה אמרי משני רוחותיו זו כנגד זו.

הרבים דקיימא לן שהוא פטור, אין הטעם משום דהוי רשות הרבים. אלא משום הכי פטור, שאינו רשות היחיד אלא כרמלית!?

57. הכי מפרש בגמרא. ולעיל דף יז א נתבאר בגמרא שאין תלויה מחלוקת תנאים זו בהא דאמר לעיל דף צג ב בדירויין הבאין בשבת, שאומרים: שבת הואיל והותרה הותרה, ובמה שנחלקו אמוראים שם — בדף יז א — בכעין זה. ראה שם בגמרא.

והא דנקט התנא בכגון שנפרצה משתי רוחותיה, הוא משום סיפא דרישא, בענין בית שנפרץ משתי רוחותיו. שאם היה נפרץ הבית רק מרוח אחת, לא היה נאסר אפילו אם היתה הפירצה יותר מעשר, כי אמרינן "פי תקרה יורד וסותם".

ותמהינן: ובית גופיה תקשי, למה גרע כשנפרץ משני רוחות?

מאי שנא כשנפרץ הבית מרוח אחת, דאמרינן "פי תקרה יורד וסותם", ולהכי לא מיתסר.

אם כן, בנפרץ הבית משתי רוחות — נמי נימא "פי תקרה יורד וסותם"!

ותו תמהינן על מה שאמר שמואל שבבית אמרינן "פי תקרה יורד וסותם": מי אית ליה לשמואל כלל הך דינא ד"פי תקרה יורד וסותם"?

והא אתמר לעיל [דף צ ב]: אכסדרה [פרוצה מארבע רוחותיה, ועומד קירויה על קורות הנשענות על ארבע יתדות בפינת האכסדרה], העומדת בבקעה שהיא כרמלית:

רב אמר: מותר לטלטל בכלה, דאמרינן: פי תקרה [שהוא עובי הקירות שעליהן מונח הקירו, רש"י לעיל] יורד וסותם. וכדמפרש לקמן.

ושמואל אמר: אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות, כשאר כל הבקעה שהיא כרמלית.

ומוכח דשמואל לית ליה "פי תקרה יורד וסותם"!

ומשינינן על התמיהה השניה: הא לא קשיא.

יורד וסותם, ואין כאן פירצה אלא מחיצה [א פתח].

אם כן נפרץ הבית משתי רוחות נמי לא ליתסר! כי לימא: פי תקרה יורד וסותם את כל פירצות הבית!

אמרי דבי רב לתרץ משמיה דרב: משנתנו מדברת בכגון שנפרץ הבית עד עשר אמות, ובין נפרץ ברוח אחת ובין בשתיים לא מיתסר, כי "פתח" הוא.

והא דמיתסר כשנפרץ משתי רוחותיו, המדובר הוא כגון שנפרץ הבית בקרן זוית [והיינו "משתי רוחותיו", וכי הך דחצר], ואין מקום הפירצה נחשב שם לפתח היות ו"פיתחא בקרן זוית — לא עבדי אינשי".

ואם משום "פי תקרה יורד וסותם", הכא במאי עסקינן, שהיה קירויו של הבית באלכסון, שלא היה הגג שטוח וישר, אלא עשוי בשיפוע, ולא היה לו "פה" בסופו, דליכא למימר בו "פי" תקרה יורד וסותם.

ושמואל מתרץ את התמיהה לעיל על רישא דמתניתין, מדוע נאסרה החצר כשנפרצה משתי רוחותיה, ואמר: אין צורך להעמיד את משנתנו בפירצה פחות מעשר, ובקרן זוית.

אלא המדובר במשנה הוא אפילו בפירצה שהיא יתר מעשר.

והא דקשיא לך: אי הכי אפילו מרוח אחת נמי ליתסר.

לא תיקשי. דאין הכי נמי, שאף בפירצה ברוח אחת החצר נאסרת אם רוחב הפירצה הוא יותר מעשר אמות.

דחוקה, דמיירי: **כגון שנפרץ** — הכותל עם הקירוי שעליו — **בקרן זוית**, וקירוי נפרץ **בארבע**.

כלומר: שלא היתה פירצת הקירוי הולכת בקו אלכסוני ישר [מקצה אחד לקצה השני של הפירצה], אלא בקו "שבור" דמוי מדרגות, באופן שיש לקירוי ארבע "פיות" [מקבילות לכתלים הפרוצים], שיש להורידן כדי להקיף את כל ארבעת צידי הבית שנותר תחת הקירוי.

והיינו, שיש בפירצה המזרחית פי תקרה של חמש אמות, ומצידה הדרומי פי תקרה של ארבעה טפחים.

וכן יש בצד הצפוני פי תקרה של חמש אמות ועוד משהו, ובצד המערבי פי תקרה של ארבעה טפחים.

וכיון שכן, אין אנו אומרים "פי תקרה יורד וסותם", כשם שאין אומרים "פי תקרה" באכסדרה שבבקעה, כיון שהוא בארבעה צדדים, וכדאמרן.⁶⁰

ומפרשינן: **שמואל לא אמר רב** — דמפרש שנפרצו כתלי הבית פירצת עשר בקרן זוית, ופי תקרה לא אמרינן משום דהקירוי עשוי באלכסון — משום דאלכסון לא קתני.

כי לית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם, רק במקום שצריך לעשות **ארבע** מחיצות על ידי סתימת פי תקרה, וכמו אכסדרה בבקעה.

אבל היכא דאיכא מחיצה אחת רגילה, ולא בעינן לעשות מחיצות בסתימת פי תקרה אלא רק **בשלוש** מחיצות [וכל שכן בפחות, וכי הך דמתניתין] — **אית ליה** אף לשמואל דאמרינן "פי תקרה יורד וסותם".

אך הקושיה הראשונה, **מכל מקום קשיא**. שעדיין תיקשי תמיהה קמא, אמאי לא אמרינן "פי תקרה יורד וסותם" אף כשנפרץ הבית משתי רוחותיו?!

ואי אפשר לומר שאף שמואל מוקי לה בקירוי העשוי באלכסון. שהרי על כרחך לשמואל מיירי הכא באופן ששייך "פי תקרה", שהגג ישר. דאם לא כן, אף מרוח אחת לא נימא "פי תקרה", רש"י.

ומשנינן: אמר לך שמואל: כמו **דאמרי** ודחקי **בי רב משמיה דרב** לאוקמי מתניתין באוקימתא שלא משמע כן פשטא דמתניתין [ריטב"א, וראה רש"י], ומפרשי לה **כגון שנפרץ** הבית **בקרן זוית**, וקירוי שונה משאר גגות, ועשוי **באלכסון**.

הכא נמי, אף אני אימא לך, באוקימתא

60. וראה מה שתמה בגאון יעקב על זה.

ארבעה טפחים, וכן ברוח צפונית. וראה בריטב"א ובשפת אמת שביארנו, למה לן עומק ארבעה.

וכתבו התוספות דרש"י לא דק, כיון שפירצה בקרן זוית, שאינה אלא חמש אמות מכותל זה, וחמש אמות ועוד, מכותל הסמוך לו, לא חשיבי פירצה יתירה מעשר אמות, כיון שאלכסון הפירצה — בקו ישר מקצה לקצה של הפירצה

וביאר רש"י [על פי הבנת הגאון יעקב בדבריו, וכתב שרש"י לא דק. וכדבריו ביאר הרש"ש]: דמיירי הכא שנפרץ הכותל בקרן זוית, חמש אמות מכותל מזרח [דרך משל], וחמש אמות ומשהו מכותל צפון, שהן כאחת פירצה יתירה מעשר אמות. והקירוי נחסר אף הוא ברוח מזרחית כאורך פירצת הכותל, ו"לעומק" של

ושמואל אמר, אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות, משום דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בארבע מחיצות, וכדאמרן.

ומפרשינן לפלוגתייהו: היכא שפתחי האכסדרה הן ברוחב עשר אמות ואפילו מכל צד, דכולי עלמא לא פליגי שמותר לטלטל בכולה, ובלאו "פי תקרה יורד וסותם", כיון שאין בהם יותר משיעור פתח.⁽⁶¹⁾

כי פליגי, בשהיו פתחי האכסדרה רחבים יתר מעשר אמות. דכיון דבלאו "פי תקרה יורד וסותם" הוו להו "פרצות", פליגי בה רב ושמואל, אי אמרינן "פי תקרה יורד וסותם" בארבע מחיצות.

ואיכא דאמרי: בשהיו פתחי האכסדרה רחבים יתר מעשר — כולי עלמא לא פליגי שאסור לטלטל בה.

כי פליגי ברחבים עשר.⁽⁶²⁾

והוינן בה: והא דאמר רב יהודה:

קורה רחבה ארבעה טפחים הנתונה על צח-א ארבע יתידות, הרי היא מתרת [לעיל דף פו א] בחורבה הפרוצה אל רשות הרבים. שאומרים "פי תקרה יורד וסותם" בארבע פיות הקורה.

כלומר: בית סתם קתני במתניתין, וכל הבתים קירויין חלק, ולא עשוי באלכסון [אבל מה דחידש שמואל שנפרץ אף הקירוי, הרי הוא בכלל "בית שנפרץ", שנפרץ הוא וקירוי עמו, רש"י].

ורב לא אמר כשמואל — דמפרש דלא אמרינן "פי תקרה" משום דנפרץ בארבע, ובארבע פיות לא אמרינן "פי תקרה" — משום, דאם כן הויא ליה הך בית כאכסדרה שצריך לסותמה בארבע פיות.

ורב אזיל לטעמיה, דאמר: אכסדרה — מותר לטלטל בכולה, דאמרינן אפילו על ארבע פיותיה "פי תקרה יורד וסותם".

וכדאיתמר, שלפי רב אמרינן פי תקרה יורד וסותם בארבע צדדים:

אכסדרה הנמצאת בבקעה:

רב אמר: מותר לטלטל בכולה.

ושמואל אמר: אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות.

ומפרשינן לה: רב אמר, מותר לטלטל בכולה, משום דאמרינן: פי תקרה יורד וסותם.

— הוא פחות מעשר אמות. אלא מיירי, שהיה האלכסון יותר מעשר אמות.

61. ואף על פי שפרוצה היא במילואה ואין לה גיפופין, שאפילו עד עשר אינו "פתח". "כיון דבעלמא חשיבא פיתחא בגפופי, הכא נמי, אף על גב דליכא גפופי, חשבינן לה פתחא כיון

דאיכא תקרה". ריטב"א בהבנת רש"י.
62. ונראה בשיטת רש"י, דהכי קאמר: להך "איכא דאמרי" בעשר לא הוי פתח כיון שהוא פרוץ במילואו, וצריך לומר "פי תקרה יורד וסותם". וממילא פליגי רב ושמואל, אי אמרינן "פי תקרה" בארבע פיות. וראה תוספות שתמהו על רש"י.